

вання оціночні поняття. Відповідно, «покращення становища особи» і являється таким оціночним поняттям, що і вимагає застосування суддівського розсуду. Однак в даному випадку можна встановити низку правил, які дозволяють повніше оцінити дане поняття. Як вже було зазначено, суд має право на власний розсуд змінити кваліфікацію або обсяг обвинувачення. Очевидно, що такі зміни і мають покращувати процесуальне становище особи. В такому випадку можна зробити висновок, що суд має право:

- змінити кваліфікацію кримінального правопорушення, яка б:

- 1) передбачала розмір покарання менший, ніж було передбачено попередньою кваліфікацією;

- 2) можливість застосування більш м'якого основного або додаткового покарання, ніж було передбачено попередньою кваліфікацією;

- 3) ліквідовувала додаткові негативні наслідки для особи (наприклад, пере кваліфікація злочину з корупційного на некорупційний);

- зменшити обсяг обвинувачення незалежно від того, чи змінить це кваліфікацію кримінального правопорушення.

Відповідно, якщо в результаті зміни судом кваліфікації кримінального правопорушення санкція не змінилася, можна стверджувати, що така зміна не покращує процесуальне становище особи, а тому така зміна не буде відповідати ч. 3 ст. 337 КПК України та має бути визнана незаконною.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Наукова-практичний коментар / Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одесей, 2013. 1104 с.

Ключові слова: суддівський розсуд, межі судового розгляду.

Ключевые слова: судейское усмотрение, пределы судебного разбирательства.

Key words: judicial discretion, limits of trial.

ЗАВТУР ВІКТОР АНДРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук*

ОЦІНКА ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У ПОРЯДКУ СТ. 615 КПК УКРАЇНИ

Законом України № 1631-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» КПК України було доповнено

КПК ст. 615 Розділу IX¹. Відповідно до її положень, на місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції (АТО), у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 163, 164, 234, 235, 247 та 248 КПК України, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114¹, 258-258⁵, 260-263¹, 294, 348, 349, 377-379, 437-444 Кримінального кодексу України, ці повноваження виконує відповідний прокурор.

Таким чином, кримінальним процесуальним законом визначено вичерпний перелік повноважень, що можуть бути делеговані прокурору у разі неможливості виконання слідчим суддею функції судового контролю під час здійснення досудового розслідування в умовах особливого режиму, а саме: 1) розгляд та вирішення клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів; 2) розгляд та вирішення клопотань про надання дозволу на проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи; 3) розгляд та вирішення клопотань про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій; 4) розгляд та вирішення клопотань про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114¹, 258-258⁵, 260-263¹, 294, 348, 349, 377-379, 437-444 Кримінального кодексу України.

Враховуючи той факт, що три із чотирьох делегованих прокурору повноважень слідчого судді безпосередньо пов'язані зі збиранням доказів у кримінальному провадженні, питання оцінки судом допустимості доказів, отриманих в порядку ст. 615 КПК України видається доволі актуальним.

Аналізовані положення кримінального процесуального закону не передбачають як подальшого судового контролю за рішеннями, прийнятими у встановленому ними порядку, так і механізму оскарження відповідних рішень прокурора. За таких умов, єдиною гарантією законності та обґрунтованості рішень, прийнятих в межах особливого режиму досудового розслідування, залишається судова оцінка правомірності застосування положень ст. 615 КПК України за результатами судового розгляду кримінального провадження при здійсненні оцінки доказів у нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення. У літературі ця проблема була констатована, але детально не досліджувалася [1, с. 138].

Аналіз положень ст. 615 КПК України дозволяє виділити низку критеріїв допустимості доказів, отриманих в межах встановленого нею правового порядку: 1) проголошення на певній місцевості (адміністративній території) правового режиму воєнного, надзвичайного стану або режиму проведення антитерористичної операції; 2) неможливість виконання у встановлені законом строки слідчим суддею окремих повноважень; 3) належний суб'єкт реалізації делегованих повноважень; 4) отримання доказів в межах реалізації лише тих повноважень, що прямо передбачені диспозицією ст. 615 КПК України.

Проголошення на певній місцевості (адміністративній території) правового режиму воєнного, надзвичайного стану або режиму проведення антитерористичної операції. Під час здійснення досудового розслідування в умовах надзвичайного, воєнного стану, проведення АТО процесуальний порядок прийняття вищевказаних кримінальних процесуальних рішень, встановлений ст. 615 КПК України, може бути застосований виключно у разі, якщо місце проведення досудового розслідування кримінального провадження, визначене відповідно до ст. 218 КПК, відноситься до місцевості, на якій оголошено відповідний правовий режим.

Порядок введення та припинення правових режимів воєнного, надзвичайного стану, а також режиму проведення АТО визначається Законами України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про боротьбу з тероризмом» відповідно.

Принципового значення в цьому ключі набуває дотримання часових меж реалізації прокурором делегованих повноважень. Логічно, що прокурор має право їх здійснити виключно з моменту введення на відповідній місцевості правового режиму воєнного або надзвичайного стану і до моменту його припинення. На практиці може виникнути ситуація, коли на момент прийняття прокурором передбачених законом рішень на певній території діяв особливий правовий режим, а на момент їх виконання він був вже припинений. Вбачається, що виконання відповідних постанов прокурора в межах строку їх дії після припинення особливого правового режиму є правомірним, адже саме процесуальне рішення прийняте відповідно до вимог КПК України.

Неможливість виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених ст. 615 КПК України. Аналіз диспозиції норм ст. 615 КПК України, дозволяє стверджувати, що ключовою умовою делегування прокурору повноважень слідчого судді є неможливість їх виконання останнім під час здійснення досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення АТО.

У літературі звертається увага на те, що чинним законодавством не визначено ані суб'єкта, ані порядок встановлення неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею повноважень, передбачених ст.ст. 163, 164, 234, 235, 247 та 248 КПК України [2].

Телеологічне тлумачення норм розділу IX¹ КПК України дозволяє дійти висновку, що застосування даних правоположень законодавець пов'язує із потенційною загрозою активних бойових дій, особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також інших суспільно небезпечних явищ, що загрожують життю та здоров'ю громадян, наявність яких є підставою введення відповідних правових режимів. Зрозуміло, що повна реалізація усіх гарантій захисту прав та свобод за таких умов не є можливою і делегування окремих повноважень слідчого судді прокурору виступає запорукою ефективного виконання завдань кримінального судочинства у таких випадках.

Лише наявність обставин непереборної сили може бути підставою для застосування кримінально-процесуального механізму прийняття рішень, передбаченого ст. 615 КПК України. Сам лише факт оголошення на певній території режиму надзвичайного, воєнного стану або проведення АТО не є достатнім для виконання прокурором делегованих повноважень.

У разі, якщо в період дії воєнного, надзвичайного стану, судовий орган здійснює свою роботу за штатним розкладом і слідчий суддя здатен реалізувати функцію судового контролю у відповідному кримінальному провадженні, виконання його повноважень прокурором, в порядку передбаченому ст. 615 КПК України не є виправданим. Так само не підлягають застосуванню відповідні правоположення КПК у разі, якщо слідчим суддею було порушено строки розгляду клопотання з причин, що не пов'язані із підставами запровадження на території України або в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану.

У судовій практиці наявні приклади, коли у підсумковому рішенні, судом надана ґрунтовна і несуперечлива оцінка правомірності застосування прокурором положень ст. 615 КПК України під час здійснення досудового розслідування. Зокрема, у вироку Новоайдарського районного суду Луганської області було констатовано неможливість виконання слідчим суддею суду апеляційної інстанції повноважень щодо надання дозволів на проведення негласних слідчих (розшукових) дій у зв'язку із тим, що у приміщенні Апеляційного суду Донецької області (м. Артемівськ), не створено режимно-секретний відділ [3].

Належний суб'єкт реалізації делегованих повноважень. «Відповідним» прокурором в контексті ст. 615 КПК України є прокурор, який здійснює процесуальне керівництво у відповідному кримінальному провадженні (п. 3.1 Інструкції «Про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України від 26.08.2014 р. № 872/88/537).

Отримання доказів в межах реалізації повноважень, що прямо передбачені диспозицією ст. 615 КПК України. Встановлений законом перелік повноважень слідчого судді, що можуть бути виконані прокурором у разі неможливості їх виконання слідчим суддею є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. Його аналіз дає підстави стверджувати, що чинна нормативна модель особливого режиму досудового розслідування передбачає делегування прокурору повноважень щодо надання дозволів на проведення тих процесуальних дій, що найбільше обмежують конституційні права особи. Такий процесуальний порядок може викликати зауваження, адже виглядає досить нелогічною ситуація, за якої прокурор може самостійно прийняти рішення про проведення обшуку, однак має звернутися до слідчого судді із клопотанням про проведення огляду або слідчого експерименту у житлі чи іншому володінні особи (за відсутності згоди його воло-

дільця), тобто слідчих (розшукових) дій, які за своєю сутністю є значно менш інтрузивними. Втім, цей аспект має бути висвітлений в межах більш ґрунтовних досліджень.

Положення ст. 615 КПК видаються дещо недосконалими й у контексті юридичної техніки їх формулювання. Визначаючи перелік делегованих повноважень, законодавець посилається на статті кримінального процесуального закону, якими регламентовано процесуальний порядок їх реалізації. І тут можуть виникнути певні проблеми. Так, наприклад, у ст. 615 КПК передбачена можливість виконання прокурором повноважень із надання дозволів на обшук житла чи іншого володіння особи, передбачених ст. 234, 235 КПК України, але при цьому відсутня вказівка на ч. 3 ст. 233 КПК України, яка встановлює повноваження слідчого судді із надання дозволу на проведення обшуку у житлі чи іншому володінні особи, що був розпочатий слідчим, прокурором у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину.

Цілком очевидно, що в умовах надзвичайного або воєнного стану існування «невідкладних випадків» може мати перманентний характер, що породжує необхідність вибору між правильною правовою процедурою надання дозволу на проведення обшуку – тією, що передбачена ч.3 ст. 233 КПК, або тією, що передбачена ст. 234, 235 КПК і на яку є посилання у ст. 615. Адже в першому випадку слід буде звертатися до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку, а в другому – прокурор може реалізувати це дозвільне повноваження самостійно.

Те саме стосується повноважень слідчого судді із затвердження результатів негласних слідчих (розшукових) дій, розпочатих у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину (ч. 1,2 ст. 250 КПК України), адже про повноваження слідчого судді, передбачене ст. 250 КПК України у переліку, встановленому у ст.615 КПК України також не згадується.

О.В. Лазукова, досліджуючи це питання (в контексті ст. 250 КПК України) зазначає, що делегована прокурору дозвільна функція слідчого судді в умовах дії особливих правових режимів виключає необхідність наступного судового контролю [1, с.137]. Така позиція заслуговує на підтримку, втім, за чинної редакції ст. 615 КПК України із нею складно погодитись, адже у ній відсутні посилання на статті КПК України, якими ці повноваження передбачені.

Саме тому, з метою усунення можливих суперечностей під час оцінки доказів, отриманих в порядку ст. 615 КПК України, вважаємо, що у положеннях останньої слід нормативно закріпити посилання на повноваження слідчого судді, передбачені ч.3 ст. 233 та ст. 250 КПК України.

Список використаної літератури:

1. Лазукова О.В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористи-

- чної операції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Лазукова Оксана Володимирівна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2018. – 263 с.
2. Пашковський М.І. Военный стан: український варіант // Режим доступу: <https://barristers.org.ua/news/voyennyj-stan-ukrayinskyj-variant-naukovyj-radnyk-ao-barristers-pashkovskij-mykola-ivanovych/>
 3. Вирок Новоайдарського районного суду Луганської області від 04 грудня 2018 р. (справа № 419/703/16-к) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78331593>.

Ключові слова: особливий режим досудового розслідування, судовий контроль, слідчий суддя, прокурор, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі розшукові дії.

Ключевые слова: особый режим досудебного расследования, судебный контроль, следственный судья, прокурор, следственные (розыскные) действия, негласные (следственные) розыскные действия.

Key words: special regime of pre-trial investigation, judicial control, investigating judge, prosecutor, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions.

КІЦЕН НАТАЛІЯ ВАЛЕНТИНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінальної юстиції
Чернівецького юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ЕКСТРАДИЦІЇ

Україна в останні роки активізувала міжнародну діяльність щодо міжнародного співробітництва в сфері боротьби із злочинністю, у тому числі по наданню правової допомоги по кримінальних справах, а саме одержанні доказів із-за кордону для використання в розслідуванні, передачі кримінального провадження і видачі злочинців (екстрадиція).

Розуміння правової природи екстрадиції неоднакове. Деякі вчені відносять цей інститут до адміністративного права. Екстрадицію можна вважати і частиною кримінально-процесуального права (тому що існує порядок передачі злочинця іншій країні з дотриманням певних процесуальних гарантій), кримінального права (а саме – інституту виконання покарання) [3, с. 20]. Єдине, що об'єднує європейські країни, це те, що питання екстрадиції вирішують судові органи, як правило, загальним кримінальним судом. У той же час багато країн визнають можливим для рішення питань видачі злочинців створювати екстраординарні суди, або суди ad hoc.

При цьому проблеми видачі злочинців держави вирішують головним чином за допомогою двосторонніх або багатосторонніх угод.

Є ряд угод між членами Європейського співтовариства, у яких також є положення, що регулюють видачу злочинців. Коли є угода між двома сторонами, проблема видачі злочинців вирішується досить чітко: якщо особа не користується дипломатичним імунітетом, то вона повинна